

..... Σ Η Μ Α

Ο.- 'Εφέτος συμπληρώνονται 500 χρόνια ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Τραπεζοῦντος. Στὴν προηγούμενῃ μας ἐμπομπῇ εἶδαμε τίς συνθήκες καὶ τὰ γεγονότα, πού ὠδήγησαν στὴν ἱδρυση τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος ἀπὸ τὸν 'Αλέξιο Α' Κομνηνὸ τὸ ἔτος 1204.

'Η Δυναστεία τῶν Κομνηνῶν στὴν Τραπεζοῦντα ἐκράτησε 257 χρόνια. Στὴν διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου ἡ Αὐτοκρατορία τοῦ Πόντου μέ πρωτεύουσα τὴν πανάρχαια Τραπεζοῦντα, τὴν ἱδρυθεῖσα τὸ ἔτος 756 π.Χ. ἀπὸ τοὺς Σινωπαίους, ἐγνώρισε δόξες καὶ μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ἀναπτύχθηκε ὁ 'Ελληνικὸς πολιτισμὸς, καλλιεργήθηκαν τὰ 'Ελληνικὰ γράμματα, διατηρήθηκε καὶ συνεχίστηκε ἡ 'Εθνικο-Θρησκευτικὴ παράδοση. Κατεσπαρμένες στὰ βουνὰ τοῦ Πόντου ἑκατοντάδες Μονές, μικρές καὶ μεγάλες, κράτησαν ἄσβεστη τὴ δάδα τῆς Χριστιανικῆς Πίστης, ἐνῶ στὰ διάφορα 'Ελληνικὰ σχολεῖα ἡ 'Ελληνικὴ παιδεία ἐκαλλιεργεῖτο συστηματικῶς.

"Ὅπως ἐσημειώσαμε στὴν περασμένη μας ἐμπομπῇ, ὁ Ποντιακὸς λαὸς δὲν ἀντέδρασε στὴν ἱδρυση τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Κομνηνῶν. "Ὅμως ὁ λαὸς τοῦ Πόντου ποτέ δὲν λησμονοῦσε, ὅτι ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ, ὅτι ἀνήκει στὸ ἴδιο "Ἔθνος, γι' αὐτό, ὅταν μερικοὶ αὐτοκράτορες τοῦ θέλησαν νὰ ἱδρῦσουν στὴν Τραπεζοῦντα Πατριαρχεῖο, ὁ Ποντιακὸς λαὸς ἀντέδρασε ἀποτελεσματικῶς καὶ ἡ ἀπόφαση τῶν ἀρχόντων τοῦ ματαιώθηκε. Οἱ Πόντιοι, ἄσχετα μέ τὸ γεγονός, ὅτι ἐδέχθηκαν τὴν ἱδρυση ἀνεξαρτήτου Βασιλείου, σέ καμμιά περίπτωση δέξθαι ἤτο δυνατόν, νὰ ἀποσχισθοῦν θρησκευτικῶς ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κων/πόλεως. Ἦταν βαθειὰ καὶ στέρεη ἡ πίστη τους, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κων/πόλεως εἶναι ὁ φυσικὸς ἡγέτης καὶ ἡ Κεφαλὴ τῆς 'Ορθοδοξίας. Ἡ ψυχικὴ αὐτὴ στάση τοῦ Ποντιακοῦ λαοῦ ἦταν ἀπόλυτα ἐναρμονισμένη μέ τὴν πανάρχαια παράδοση, ὅτι ἡ 'Εκκλησία εἶναι τὸ καλλίτερο καὶ λαμπρότερο 'Εθνικὸ σύμβολο, τὸ ἀποτελεσματικώτερο ἐνωτικὸ σημεῖο τοῦ "Ἔθνους, ἡ πρὸς ἀκτινοβολὸς λάμπει, ὅπου ἡ ἀνταύγεια τοῦ παρελθόντος δίνει φῶς στὴν πορεία τοῦ μέλλοντος, στὴν πορεία τῶν πεπραγμένων τοῦ Γένους. ✕

'Η Ποντιακὴ λαϊκὴ Μοῦσα ἐθρήνησε τὴν πτῶση τῆς Κων/πόλεως σὰν μιὰ μεγίστη 'Εθνικὴ συμφορὰ.

" Ὄνταν τὴν Πόλιν ὤριζεν ὁ "Ἕλλην Κωνσταντῖνον κλπ."

Καὶ σέ ἄλλο στίχο:

" Οἱ Τοῦρκοι ὄνταν ἐκούρσευαν τὴν Πόλ', τὴν Ρωμανίαν κλπ. "

Τὴν ἄλωση τῆς Κων/πόλεως ὁ Ποντιακὸς λαὸς τὴν ἔφαλλε μ' ἓνα ὑπέροχο θρηνητικὸ ἄσμα, ὅπου ὅμως καταλήγει μέ μιὰ αἰσιδόοξη πρόβλεψη.

" Ἡ Ρωμανία ἂν πέρασεν, ἀνθεῖ καὶ φέρει κι' ἄλλο "

Εἶναι ὁ στίχος παράλληλος πρὸς ἐκεῖνον τοῦ Πανελληνίου δημοτικοῦ ἁσματος, πού δημιουργήθηκε μέ τὴν ἄλωση τῆς Κων/πόλεως:

- Πάλι μέ χρόνια μέ καιροὺς, πάλι δικὰ μας θάναι.

Ο.-

Τό απομεμακρυσμένο Κράτος τοῦ Πόντου, τό μόνο Ἑλληνικό Βασίλειο, πού ἔμενε ἐκεῖνους τούς καιρούς, συγκεντρώνει τώρα τίς ἐλπίδες χιλιάδων σκλάβων καί φυγάδων. Γιά μιὰ στιγμή οἱ Ἕλληνες στρέφουν τά βλέμματά τους πρός τό ἀνεξάρτητο καί ἐλεύθερο Βασίλειο τοῦ Πόντου. Ὁ Σουλτάνος - Μωάμεθ ὁ Β'-ἐγνώριζε καλά τούς πόθους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλά οἱ πολλές ἀπασχολήσεις του δέν τοῦ ἐπέτρεπαν νά ἐπιστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Βασιλείου τοῦ Πόντου. Ἀλλά αὐτό ἦταν γιά τό Σουλτάνο κάτι τό προσωρινό.

Ὁ Σουλτάνος ὑπελόγισε πολύ τήν ἐπιρροή, πού θά μπορούσε νά ἀσκήσῃ τό ἐλεύθερο Βασίλειο τοῦ Πόντου, ἀπό ἀποψη ψυχολογική, ἐπάνω στούς Ἕλληνας, γι' αὐτό ἀπεφάσισε τό ἔτος 1456 νά ἀποστείλῃ τόν Χιτίρ-πασά - διοικητή τῆς Ἀμάσειας - κατὰ τοῦ Πόντου. Ὁ ἴδιος ὁ Σουλτάνος δέν ἐξεστράτευσε, γιὰτί πολεμοῦσε -ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατεύματος - κατὰ τῶν Οὐγγρων.

Παράλληλα μέ τόν Χιτίρ-πασά καί ταυτόχρονα μέ αὐτόν, ἄλλα στρατεύματα ξεκινοῦν ἀπό τήν Σαμφούντα μεριά καί λεηλατοῦν καί ἐρημνίζουν τίς παραλιακές πόλεις. Τήν ἐποχή τούτη, δηλαδή μέχρι τό ἔτος 1458, αὐτοκράτορας στήν Τραπεζοῦντα εἶναι ὁ Ἰωάννης Δ' Κομνηνός ἢ ἄλλως ἀποκαλούμανος Καλοϋάννης.

Ἀλλά ὁ Χιτίρ-Πασάς, βλέποντας τήν ἀποτελεσματική ἀντίσταση τοῦ Ἰωάννη Δ', ἀμολοῦθηκε τή γνωστή τακτική τῆς Σουλτανικῆς πολιτικῆς. Ἐπειδή ὁ Σουλτάνος βρισκόταν σέ συνεχεῖς πολεμικές περιπέτειες, πολλές φορές ἱκανοποιεῖτο, νά καταστήσῃ ἕνα κράτος " φόρου ὑποτελές" καί νά μή τό καθυποτάξῃ, νά μή τό ὑποδουλώσῃ. Ὁ Χιτίρ-πασάς λοιπόν συνάπτει μέ τόν Καλοϋάννη -αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος-συνθήκη, μέ τήν ὁποῖαν τό κράτος τῆς Τραπεζοῦντος καθίστατο φόρου ὑποτελές, τό ὁποῖον ἐσήμαινε ἐτησίᾳ καταβολή ἀπό μέρους του στό Σουλτάνο 2000 χρυσῶν νομισμάτων. Αὕτῃ τῇ συνθήκῃ τήν ἐπεκύρωσε ὁ Σουλτάνος τό 1458 ἐπαυξάνοντας τό ποσό σέ 3000 χρυσά νομίσματα. Ἔτσι ἀποσωβεῖται πρός τό παρόν τό μοιραῖο, ἡ κατάλυση τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Κομνηνῶν στήν Τραπεζοῦντα.

Ἀλλά ὁ Ἰωάννης Δ' Κομνηνός δέν ἔμεινε ἀδρανής. Τό ἔτος 1458 ἔρχεται σέ συνεννόηση μέ τόν Οὐζούν-Χασάν-ἡγεμόνα τῶν Ἀσπροπροβατάδων-περιοχή τῆς Μεσοποταμίας, ὅπου ὁ πληθυσμός ἀπετελεῖτο ἀπό Τουρκομάνους. Πρωτεύουσα τοῦ Τουρκομάνου αὐτοῦ κρατηδίου, τό ὁποῖον ἀπεσχίσθη ἀπό τήν Πύλη, ἔνεκα δυσαρρεσκείων, ἦτο τό Διαρβεκίρ. Ἡ συνεννόηση αὕτῃ κατέληξε στή σύναψη κοινοῦ ἀμυντικοῦ συμφώνου. Μάλιστα τά δύο κράτη-αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος καί Ἀσπροπροβατάδες-συνδέθηκαν καί μέ ἕναν ἄλλο δεσμό. Ὁ Ἰωάννης δίνει στόν Οὐζούν Χασάν, ὡς γυναῖκα του, τήν πανέμορφη κόρη του, ξακουστή σ' ὅλη τήν Ἀνατολή, τήν Αἰκατερίνη, μέ παραχώρηση στόν Οὐζούν σάν προῖκα τήν περιοχή τῆς Καππαδοκίας.

Ο Ιωάννης Δ' ο Κομνηνός είχε σκοπό, το άμυντικό αυτό σύμφωνο, πού σύναψε με τον Ούζούν Χασάν, να το επέκτεινει, να καταστήση δηλαδή συμβαλλόμενα μέρη και άλλα κράτη, όπως την Καραμανία, Γεωργία κλπ. Αποσκοπούσε δηλαδή ο Ιωάννης να αντιπαρατάξη κατά του Σουλτάνου μια ομάδα κρατών.

Αλλά ο Ιωάννης Δ' ο Κομνηνός το ίδιο έτος -1458- πεθαίνει και αφήνει διάδοχο τον άνήλικο 4ετή υίο του. Έτσι τα σχέδιά του μένουν στη μέση.

Εδω θα σταματήσωμε, αγαπητοί άκροαταί, για να συνεχίσωμε στην επόμενη έκπομπή μας, συνεχίζοντας έτσι τη σειρά των έκπομπών, πού πραγματοποιούμε, εξιστορώντας γεγονότα, πού έλαβον χώραν πριν από 500 άκριβως χρόνια.